

Uchwała Rady Naukowej Instytutu Historycznego Uniwersytetu Warszawskiego z dnia 25 stycznia 2017

W ramach konsultacji społecznych projektu podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej w zakresie historii zgłaszamy następujące uwagi:

1) Zasadnicze wątpliwości budzi harmonogram prac nad nową podstawą programową. Okres przygotowania procesu kształcenia po zatwierdzeniu podstaw programowych powinien być dłuższy, wprowadzane zmiany wymagają bowiem napisania i wydrukowania jeszcze przed 1 września b.r. całkowicie nowych podręczników do czterech klas szkoły podstawowej: IV-VII. Wyrażamy zaniepokojenie faktem, że konsultacje społeczne prowadzone są tak późno.

2) Wątpliwości wzbudza wprowadzenie nowej podstawy programowej od 1 września 2017 r. do wszystkich klas szkoły podstawowej i brak rozwiązania przejściowego dla uczniów, którzy w bieżącym roku szkolnym skończyliby sześcioklasową szkołę podstawową czyli dla uczniów obecnych klas VI. Od września zaczną oni dwuletnią powtórkę tego, o czym uczyli się w klasie VI, czyli historii XIX i XX wieku, nie zrealizują natomiast poszerzonych treści z epok wcześniejszych, wskazanych w nowej podstawie programowej. Kończąc ósmą klasę nie będą więc znać np. podstawowych faktów na temat reformacji. Problem ten dotyczy w pewnym zakresie także uczniów obecnych klas piątych.

3) Niepokojący jest brak podstawy programowej dla następnego etapu edukacyjnego (szkoły zawodowej, technikum, liceum). Nie pozwala to na ocenę planu całego procesu kształcenia.

4) Za niekorzystną uznajemy rezygnację z dotąd przyjętej koncepcji połączenia historii i wiedzy o społeczeństwie.

5) Z ubolewaniem stwierdzamy, że w nowej podstawie programowej zrezygnowano z dbania o tak ważne dla współczesnego społeczeństwa postawy, jak: zaangażowanie w działania obywatelskie, wrażliwość społeczna, tolerancja dla odmiennego zdania, sposobu zachowania, obyczajów i przekonań, przeciwstawianie się przejawom dyskryminacji, podtrzymywanie więzi nie tylko ze wspólnotą lokalną i narodową, ale także europejską i globalną. Nie ma ich nie tylko wśród celów wychowawczych przypisanych do lekcji historii, ale także wiedzy o społeczeństwie.

6) Projekt podstawy programowej w zbyt małym stopniu uwzględnia historię społeczną. Jest to szczególnie widoczne w sposobie ujęcia dziejów XIX w. W projekcie podstawy wspomina się o dokonującym się w wówczas rozwoju nauki i techniki, uprzemysłowieniu, czy zmianach w strukturze społecznej w kontekście historii powszechnej. Utrudnia to wyjaśnienie pewnych kwestii z zakresu historii Polski wzmiankowanych w podstawie, jak „rewolucja 1905 r.”, czy „socjalizm” (s. 87, p. 4-5). Z kolei w p. 22.3 (s. 86) pojawia się „uwłaszczenie chłopów”, choć we wcześniejszych punktach podstawy nie wspomina się o kwestii pańszczyzny. W podstawie zabrakło odniesień także do kwestii emancypacji Żydów, czy ruchu emancypacyjnego kobiet.

7) Dobór postaci „o doniosłym znaczeniu dla kształtowania polskiej tożsamości kulturowej” s. 81, p. 4) nie jest konsekwentny. Obok tych, które rzeczywiście, z racji roli historycznej i obecności w kulturze i zbiorowej pamięci powinny być rozpoznawalne przez uczniów (wśród których zabrakło n.p. ks. Józefa Poniatowskiego), znalazły się takie, które ilustrują jedynie pewne szczegółowe zagadnienia i zjawiska historyczne (n.p. Augustyn Kordecki, czy Eugeniusz Kwiatkowski). Uznajemy ponadto, że sama formuła swoistego „panteonu” jest konsekwencją oddzielenia historii od wiedzy o społeczeństwie. Historia nie jest zbiorem patriotycznych epizodów ani galerią bohaterów. Pomijanie postaci kontrowersyjnych i ocenianych negatywnie wypacza obraz dziejów.

8) W p. 9 (s. 84) uznajemy za stosowne dodanie podpunktu dotyczącego rozwoju miast w Polsce w okresie „złotego wieku”, roli uniwersytetów oraz kontaktów Polski z Europą ze szczególnym uwzględnieniem podróży edukacyjnych Polaków.

9) Uważamy za wskazane większe wyeksponowanie wieloetnicznego i wieloreligijnego charakteru Rzeczypospolitej Obojga Narodów (s. 84, pkt. 10-11), w tym wprowadzenie informacji o obecności ludności żydowskiej na ziemiach polskich i jej statusie.

10) Podstawa programowa powinna zawierać wzmianki o osiągnięciach parlamentaryzmu szlacheckiego oraz jego znaczeniu dla polskiej kultury politycznej.

11) W projekcie nadmiernie wyeksponowano wątek powstania styczniowego, co jest zauważalne zwłaszcza w kontekście lakonicznej wzmianki o powstaniu listopadowym.

12) W punkcie 30. 1 (s. 88) uważamy za wskazane uzupełnienie kwestii społecznej, narodowościowej i wyznaniowej struktury II Rzeczypospolitej informacjami o wzajemnych stosunkach między grupami narodowościowymi.

13) W punkcie 34 (s. 89) zabrakło samodzielnego podtematu dotyczącego ludobójstwa na okupowanych ziemiach polskich, którego ofiarą padali Żydzi, Polacy oraz przedstawiciele i innych narodowości. Proponujemy wyraźne wyeksponowanie wątku obozów koncentracyjnych i obozów zagłady (zwłaszcza Auschwitz).

14) W punkcie 34 (s. 89) wskazane byłoby dodanie odrębnego podpunktu dotyczącego organizacji polskiego państwa podziemnego i jego działalności (także na polu oświaty).

15) Za niezręczne uważamy sformułowania: „konflikt z „Niemcami” (zamiast: „z cesarstwem”, s. 82, p. 5.5), „islamskiej” (zamiast: „muzułmańskiej” s. 82, pkt. 2.1). Nieprawidłową terminologicznie formę: „Litwa” należy zastąpić pojęciem: „Wielkie Księstwo Litewskie” (pkt. 7.4, s. 83).

Przewodniczący Rady Naukowej Instytutu Historycznego UW

Dr hab. Jarosław Czuby, prof. UW